

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- **yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahajärjestelmän muutoksista**

Yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahajärjestelmän muutoksista

Perhevapaaudistuksen tarkoituksena on perheiden hyvinvoinnin, yhdenvertaisuuden ja ta-sa-arvon lisääminen. Pääsääntöisesti uudistus parantaakin vanhempien etuuksia ja erilaisten perhemuotojen ja -tilanteiden joustavia perhevapaakäytänteitä.

Kuolleen lapsen vanhempien kohdalla uudistuksen tavoitteet eivät kuitenkaan toteudu. Kuolleen lapsen vanhempien osalta etuuksiin kohdistuu esityksessä merkittäviä leikkauksia ja heikennyksiä, jotka eivät edistä lapsikuolemaperheiden yhdenvertaisuutta suhteessa muihin perheisiin. Lapsensa menettäneet perheet ovat haavoittuvassa asemassa oleva ryh-mä. Heidän tilanteeseensa liittyvää eriarvoisuutta suhteessa toisiin vanhempiin lisäävät muun muassa sairauslomakäytänteet sekä vanhempainetuuksien mahdolliset leikkaukset.

Lapsensa menettäneiden perheiden tilanne heikkenisi, mikäli perhevapaaudistus toteutet-taisiin ehdotuksen mukaisesti.

Mikäli lapsi syntyy kuolleena raskausviikon 22 jälkeen, synnyttäjän raskausrahakausi ly-henisi yli kolmella viikolla nykyisestä 105 päivästä. Raskausrahakauden keskeisenä tarkoi-tuksena on raskauden ja synnytyksen aiheuttaman ansionmenetyksen korvaaminen. Ansi-onmenetyksen korvaus mahdollistaa toipumisen raskauteen ja synnytykseen liittyvistä fy-siologisista muutoksista ja poissaolon töistä. Muutokset koskettavat synnyttäjiä myös sil-loin, kun lapsi syntyy kuolleena. Fyysinen, psyykinen ja henkinen toipuminen vievät ai-kansa.

Lapsen menetys tuo elinikäisen surun ja on useimmille vanhemmille kriisi. Selviytyäkseen vanhemmat tarvitsevat aikaa voidakseen kohdata surua ja ottaa vastaan apua. He tarvitse-vat aikaa

voidakseen haudata lapsensa. Surun käsittely on tunnettyä, joka vie voimia ja vaikuttaa heikentävästi toimintakykyyn ja kokonaisterveyteen. Lapsen kuoleman kokeneet vanhemmat tarvitsevat tukea läheisiltä, vertaisilta ja ammattilaisilta. Selviytymisellä tarkoitetaan ihmisen palaamista tuntevaksi, toimintakykyiseksi ja ajan myötä myös elämäniloa kokevaksi henkilöksi.

Ehdotuksen mukaisesti lapsen kuollessa, vanhemman tulisi palata töihin heti, tai hyvin pian lapsen syntymän jälkeen. Vaatimus on kohtuuton.

- **kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

-

- **kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Kuolleena syntyvän lapsen toisen vanhemman oikeus vanhempainrahaan syntymän yhteydessä heikkenisi esityksen mukaan 18 päivästä 12 päivään. Lapsen kuollessa vanhemman tulisi palata töihin heti tai hyvin pian lapsen kuoleman jälkeen, vaikka elävien lasten vanhempien vanhempainvapaata on pidennetty. Lapsen kuollessa ennen raskausrahakauden tai vanhempainrahakauden päättymistä, vanhempi on oikeutettu tukiin vain raskausraha-kauden loppuun. Näin olisi myös tilanteessa, jossa kauden loppuun on aikaa vain muutamia päiviä. Käytännössä vanhempi voi saada kolme päivää vapaata. Useimmat joutuvat hakemaan sairauslomaa. Alkuvaiheen riittämätön toipumisaika ja komplisoitunut, käsittelemätön ja kohtaamaton suru voi johtaa toistuviin sairauslomiin, vakavaan masennukseen ja työkyvyttömyyteen.

Vain vanhempainvapaalla oleva kuolleen lapsen vanhempi on oikeutettu vanhempainrahakauden 12 päivän etuuteen. Etuus ei koske lapsen toista vanhempaa.

Tilanteissa, joissa lapsi kuolee vanhempainrahakauden jälkeen, vanhemmat eivät ole oikeutettuja mihinkään sellaiseen yhteiskunnan tarjoamaan tukeen, joka mahdollistaisi työstä poissaolon. Voidakseen tukea puolisoa ja pitää huolta perheestä, toisen vanhemman ainoa vaihtoehto on sairausloman hakeminen. Sairausloman hakeminen on jo prosessina kuormittava, epävarma ja yhdenvertaisuutta heikentävä. Yrittäjät ovat erityisen haavoittuvassa asemassa: sairausloma on heille usein merkittävä taloudellinen riski, mutta kuitenkin ainoa vaihtoehto, jos työkykyä tai oikeutta mihinkään etuuteen vanhempainvapaan jälkeen ei ole.

- **kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien**

-

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin**

-

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin

-

Laki varhaiskasvatustalain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatustalakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin

-

Laki työsopimustalain ja laki merimiesten työsopimustalain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimustalakiin ja laki merimiesten työsopimustalakiin

-

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin

-

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin

-

Vaikutusten arviointi

- Taloudelliset vaikutukset

Lapsikuolemaperheiden osalta riittävä lapsen kuoleman jälkeinen taloudellinen tuki auttaisi vanhempia palauttamaan toimintakykyään, vähentäisi sairauslomien aiheuttamia kustannuksia ja olisi sairauslomia edullisempi vaihtoehto.

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

-

- **Vaikutukset yrityksiin**

Lapsensa menettänyt työntekijä hakee sairauslomaa usein pienissä pätkissä. Työnantajien on hankala ennakoida töihin paluuta ja tehdä sijaisjärjestelyjä. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat vanhemmat, jotka työskentelevät yrittäjinä. He eivät ehkä taloudellisen tilanteensa takia voi hakea sairauslomaa, vaan työskentelevät huolimatta heikentyneestä työkyvystään.

Pidempiaikainen kuolleen lapsen vanhemmille myönnettävä vapaa kuormittaisi yhteiskunnan tukijärjestelmiä vähemmän.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

- **Muut yhteiskunnalliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset lapsiin ja perheisiin**

Myös varhaiskasvatuspalveluja tulisi tarkastella erityisesti lapsen näkökulmasta. Johtaako joustava järjestelmä tilanteeseen, jossa lapsi olisi välillä, hyvinkin nuorena eripituisia jakso- ja varhaiskasvatuksessa ja välillä vanhemman kanssa kotona? Tämä aiheuttaa mahdollisesti lisääntyviä muutoksia päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa olevien lasten vuorovaikutus-suhteiden määrässä. Esityksessä ei arvioida riittävästi uudistuksen vaikutusta lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmasta (lapsivaikutusten arviointi).

On hyvä, että perhevapaiden joustava käyttö ei vaaranna lapsen varhaiskasvatuspaikan säilymistä. Tämä koskee esityksen mukaan kunnan tuottaman varhaiskasvatuksen lisäksi myös yksityisen

hoidon tukeen oikeuttavaa ja palvelusetelillä järjestettyä varhaiskasvatusta. Sen sijaan maksuton poissaolo vanhempainrahapäivien aikana koskisi vain kunnallista varhaiskasvatusta. Joutuvatko perheet ja lapset uudistuksen myötä eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, onko lapsi kunnallisessa vai yksityisessä varhaiskasvatuksessa?

Perheillä tulee jatkossakin olla todellinen mahdollisuus valita, kuinka pitkään he hoitavat lapsiaan kotona. Mikäli varhaiskasvatukseen piiriin pääseminen jo varhaisessa vaiheessa on lapsen edun mukaista, sitä voidaan vahvistaa palveluohjausta tehostamalla.

Kuollutta lastaan surevat tarvitsevat aikaa käsitellä menetystä perheenä. Myös perheen mahdolliset muut lapset tarvitsevat tukea. Alkuvaiheen tuki yhteiskunnalta ja palvelujärjestelmältä vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin. Perhevapaauudistuksessa olisi tärkeää etsiä ennaltaehkäiseviä ratkaisuja myös lapsikuolemaperheille.

- **Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon**

-

- **Vaikutukset yhdenvertaisuuteen**

-

- **Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään**

Esityksessä nousee esille työelämän tarpeiden ja lapsen edun välinen jännitteisyys. Vanhempia tulisi ennen kaikkea kannustaa miettimään lapsen edun toteutumista, ei niinkään työelämän tarpeita. Tulisiko muutospainee osoittaa enemmän työelämälle, jotta lasten ja vanhempien yhteinen aika olisi entistä helpompaa ja sujuvampaa?

Kuolleen lapsen vanhemmilla on mahdollisuus palata töihin ennen raskausrahakauden päättymistä. Tilanne voi kuitenkin olla niin kuormittava, että työhön paluu ei ole mahdollista. Vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus riittävän pitkään toipumisaikaan vanhempainvapaan turvin. Vapaan mahdollistuessa vain peräkkäisten sairauslomien turvin, kasvavat yhteiskunnalle koituvat kustannukset, palvelujärjestelmien kuormitus sekä työnantajan haasteet töiden järjestelyn suhteen.

- **Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvoinnille? Jos on, niin mikä?**

-

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan

-

Muut mahdolliset kommentit

-

Korva Tuija
Kirkkohallitus